

Anmeldelse

Af Elof Westergaard

Helge Klingberg,
Gravminner gjennom tusen år,

E-forlag, 2013, www.eforlag.no

Den norske landskabsarkitekt Helge Klingberg, som igennem en menneskealder har arbejdet med kirkegårdsspørgsmål, giver med sin nye bog læseren en god indføring til den norske kirkegårdskultur, dens historie og værdier. Helge Klingberg skriver i et enkelt og klart sprog, hvad der gør bogen velegnet for en bred læsekreds.

Udover en kortfattet historisk gennemgang af de norske gravminder gennem tusind år redegør forfatteren for de gængse symboler på kirkegården og brugen af forskellige stenarter. Set med danske øjne er det ikke mindst interessant at læse et af bogens afsluttende kapitler om værn af gravminder og værn gennem bevaringsplaner (s. 123-133). Her mærker man stærkt forfatterens sans for den historisk rige arv, som findes på kirkegårdene.

Et særligt træk ved de norske kirkegårde i forhold til vores hjemlige er det udviskede forhold mellem det individuelle og det fælles. Hække og gravrammer er stort set fraværende. Klingberg fortæller, hvordan det kom så vidt. En kirkegårdsrevolution fandt sted i løbet af ganske få år i 1970'erne. Rammegravene blev fjernet, og gravstenene opstillet i græsset. De pårørendes privatrum blev nu reduceret til plantefeltet foran stenen. Denne ændring af de norske kirkegårde har gjort kirkegårdsdriften betydeligt billigere sammenholdt med de øvrige nordiske lande. Men alt kan ikke gøres op i økonomi. De voldsomme forandringer betød også tab af kultur. Gamle bevaringsværdige gravsteder forsvandt. Og de mange rækker af opretstående gravminder i græs giver ofte

et temmelig monotont præg. Klingberg redegør klart for disse problemer, og han peger samtidig på løsninger, der kan tjene til at bedre helhedsindtrykket. Monotonien kan f.eks. mindskes ved at have øje for antallet af gravrækker, rækker-nes længde, arealets beplantning, og stenenes placering på området.

Helge Klingberg har været ansat i godt tredive år som rådgiver i kirkegårdsanliggender ved det norske Kirkedepartement. Han har tidligere skrevet *Håndbok i kirkegårdsdrift* (1975) og *Kirkegårdsboka* (1997) (nyskrevet og udgivet i 2005 under titlen *Den nye kirkegårdsboka*). Han har undervist på universitetet i kirkegårdsplanlægning, og han har i mange år været aktiv i den norske forening for kirkegårdskultur.

Klingberg kender sit område og ved tydeligvis, hvad han taler om. Han har samtidig klare holdninger til det, han iagttager på kirkegårdene. Med en altid høflig, men samtidig skarp pen får han således sagt meget væsentligt. F.eks. i kapitlet om barnegravminder skriver han om de populære sten i form af en teddybjørn: "Det er ikke sikkert at kirkegårdene er tjent med slike zoologiske innslag, og de har heller ikke utpreget designmessig kvalitet" (s. 47). Og i afsnittet om gravmindernes æstetik viser Klingberg billeder af såvel "vagre gravminner" som "gravminner med uheldig form". I den sidstnævnte kategori viser han en blankpoleret natursten med en sol, og han skriver om denne sten, at den har "en fortvivlet dårlig form", idet man ikke kan genkende nogen grundform, hverken en ellipse eller et hjerte. Og han påpeger, at symbolerne i stenen, en sol og et kors, er forbundet uden omtanke. Det er en hård dom, men det er vigtigt, at det bliver sagt, for det er sandt.